

Сто години от смъртта на основателя на първото Българско ентомологично дружество Христо Пигулев

Алекси ПОПОВ

Повод да си припомним за един от първите и малко известните български ентомолози е от една страна стогодишнината от смъртта му и от друга страна появата сред българската научна общественост за втори път на негова снимка. Снимката, която се публикува тук, беше подарена на НПМ от неговата правнучка ст.н.с. д-р Олга Байчева от Централната хелминтологична лаборатория при БАН.

Кой е Христо Пигулев? Това е ентузиастът, извършил на границата между 19 и 20 век невероятното - основал първото Българско ентомологично дружество в Сливен. Роден е през март 1865 във Видин. През 1885 завършва Априловската гимназия в Габрово, а една година по-късно е студент по естествени науки в Мюнхенския университет, където се

появява интересът му към ентомологията. Завръща се с висше образование и работи като гимназиален учител във Видин (1891-1894), Сливен (1894-1899) и Разград (1899-1903). Оженва се за Kätti Sippel през 1893 в Мюнхен, откогато е и публикуваната тук фотография. Починал е на 6 април 1903 едва на 38-годишна възраст.

Неговото име става известно на ентомолозите у нас, когато основава дружеството на 2 януари 1899 и неговия месечен орган - списание Светулка (6 броя, 1899-1900). В дружеството членуват австрийският колекционер Josef Haberhauer, живял през последните три години от живота си в Сливен, учители, лесничей. Председателят на дружеството Хр. Пигулев е отговорен редактор на първите книжки на списанието и автор на повечето статии в него. Това са и едни от първите статии, написани от български ентомолози. Те са посветени на дневните пеперуди в Сливенско, обобщават данните върху вертикалното им разпространение и разглеждат вредните и домашните насекоми в България. Преди това Хр. Пигулев е съставил ръководство за събиране и препариране на насекоми (1898) и учебник по зоология за средните училища (1896). Поради ограничен брой членове, недостиг на средства и заболяване на Пигулев списанието спира да излиза и дружеството прекратява дейността си през 1901.

Отдаден всецяло на ентомологичните си интереси, Хр. Пигулев проявява голямо желание за научна работа. Обаче липсата на подходяща литература за определяне и почти пълната неизвестност на българската фауна по онова време са причина за погрешното установяване от него на много видове пеперуди, като напр. силно отличаващият се от всички български видове стационарен медитерански вид *Charaxes jasius* (Linnaeus) и източноалпийският ендемит *Erebia arete* (Fabricius) [сега *E. claudina* (Borkhausen)]. Съмнителните видове от неговите статии и непубликуван ръкопис са включени без коментар в първото обобщение на българската пеперудна фауна от БАХМЕТЬЕВ (1902, Тр. Русс. энт. общ., 35: 356-466), но са критично обсъдени и извадени от списъка на българските пеперуди една година по-късно в монографията на REBEL (1903, Ann. k. k. naturhist. Hofmus., 18 [2-3]: 123-347). Пигулев съобщава в Светулка 108 вида дневни пеперуди и пише, че е събрал общо 456 вида пеперуди. Но след смъртта му според Бахметьев се е оказало, че колекцията му е много бедна и вероятно много от видовете в неговия ръкопис са посочени "по догадки". Затова той не е отговорил на молбите на проф. Порфирий Бахметьев от Софийския университет и проф. Hans Rebel от Природонаучния музей във Виена за изпращане на някои видове за проверка. За съжаление колекцията му е напълно унищожена от вредители само след няколко години.

Независимо че неговите публикации имат повече историческо отколкото научно значение, Христо Пигулев е извършил истински подвиг за времето си със създаването по примера на германските университети на Българското ентомологично дружество само няколко години след първата статия от български ентомолог, три години след учредяването на Българското природознание дружество и десет години преди образуването на ентомологично дружество в София.